

Генерал-мајор **ВЕЛИМИР КНЕЖЕВИЋ**

ПОВОДОМ ОДЗИВА НА ЧЛАНАК „О ОДБРАНИ У САВРЕМЕНИМ УСЛОВИМА“

О одбрани у савременим условима, како са теоретске тако и са практичне стране, још није дат задовољавајући одговор. С обзиром на важност овога питања неопходно је анализирати га и кроз дискусију шире и свестраније сагледати да би се пронашла одговарајућа решења. Због тога сматрам да је потребно раширити и спорна питања у вези са чланком „О одбрани у савременим условима“. Критика овога чланка у одзивима објављеним у „Војном делу“ бр. 12/54 и 2/55 годину¹⁾ углавном се састоји у овоме:

1) да излагању о савременој одбрани недостају претходна разматрања материјалне и оперативно-стратемске основе из којих би произилазиле изнете поставке;

2) да је позициона одбрана резултат одређених услова у којима је једино оправдана примена позиционог метода, па према томе и „почесно ангажовање“ целисходно;

3) да су у предложеној варијанти снаге у „пасивном“ делу одбране тако слабе, да не би могле спречити јуриш нападача и да више личе „на неку врсту претстраже“;

4) да су фортификациски захтеви за организацију одбране по предложеном методу претерани, јер нису у складу са могућностима браниоца;

5) да се предложена одбрана више заснива на покрету, али не и на маневру, и да би, с обзиром на отстојање између првог и другог ешелона дивизије (18 км), садејство било немогуће.

Поставља се питање: да ли се може доћи до правилних закључака у погледу савремене одбране ако се разматрање заснива само на искуству из Другог светског рата, а да се не узме у обзир и ново наоружање које чине нуклеарна, бактериолошка и хемиска средства, млазна авијација и др.? Невођење рачуна о новим борбеним средствима, поготову ако су нам се она толико приближила да су из перспективе будућности постала фактор савремене примене, неоспорно би нас одвело од актуелне савремене основе. Зато се и у чланку коме се пребацује овај недостатак полазило од савремених услова. Кроз излагање у њему нису изношена и третирана појединачно нова бор-

¹⁾ Одзив генерал-потпуковника Радивоја Јовановића („Војно дело“ бр. 12/54) и одзив мајора Петра Тркуље („Војно дело“ бр. 2/55).

бена средства (нуклеарно наоружање, млазна авијација и др.), али сматрам да се и она нормално морају подразумевати у појмовима као што су: напад у савременим условима, надмоћна ватра, покрет и удар којима се служи савремени нападач и т.сл. Изношење и сагледавање места сваког од ових нових борбених средстава, која карактеришу ватру савременог нападача, сматрао сам у овом случају непотребним. Према томе, ако се у појмовима, као што су ватра, покрет и удар савременог нападача, не подразумевају и савремена средства, јасно је да може доћи до забуне.

У чланку „Одбрана у савременим условима“ предлаже се једна еластична и покретна, а ипак, по моме мишљењу, снажна одбрана са више борбеног простора који треба да сачува снаге и омогући тактичку активност. При разматрању овог питања полазило се од савремених услова, не занемарујући ни евентуалну примену нуклеарног оружја у тактичким оквирима. Изнети метод одбране је имао за циљ, да се најпогоднијим поступцима сачувају основне снаге браниоца од масовне ватре нападача, не губећи при томе из вида извршење основног задатка одбране. Разређени распоред првог ешелона са фортификациским уређењем земљишта и извлачење основних снага на већу дубину (које до момента употребе могу бити мање или више концентрисане и добро маскиране) обавезно се намеће и у условима атомског рата. Резултати разних испитивања указују баш на потребу примене ових мера, ако се желе сачувати снаге од свих компонената атомског дејства (експлозивних, топлотних и радиоактивних). Пошто је за противудар потребно концентрисати снаге, то се, зависно од карактера и комуникативности земљишта, поставља као важан предуслов обезбеђење одговарајуће покретљивости јединица. Дубина одбранбене зоне, организација борбеног поретка и метод извођења одбране, према изнетој варијанти, омогућава ово и пешадиској дивизији.

Један евентуални будући светски рат, у коме би узеле учешћа велике силе које располажу АБЦ оружјем²⁾ и које би оне масовно употребиле, свакако би умногоме изменио физиономију борбених дејстава (иако се још за дужи период не може рачунати са масовном применом овог оружја у тактичким оквирима). Мада су бактериолошка и хемиска средства постојала и у прошлом рату, она из разних обзира нису примењена, иако су њима располагала оба противника. Пред тога, и недавни ратови локалног карактера (у Кореји и Индокини), вођени су готово искључиво класичним оружјем, које је и данас основно оружје свих армија, па и оних које располажу АБЦ средствима, те се такви ратови могу и убудуће очекивати. Са друге стране, дискутује се навелико о методама вођења боја у рату у коме би била примењена АБЦ средства, врше се озбиљни опити са овим оружјем, даје се низ мишљења и извлаче закључци. Али, иако има мишљења, па и покушаја потпуне измене досадашње доктрине и организације оружане силе, иако се изводе вежбе и маневри са новим атомским оружјем и издају нова упутства за употребу овог оружја и

²⁾ Атомско, биолошко и хемиско оружје.

заштиту од њега, ипак се још за сада званична правила и обука код свих армија и даље заснивају на ранијим принципима вођења борбе. Због тога, сматрам да се, бар засада, може говорити о савременој одбрани, иако је класично наоружање остало основно борбено средство (при чему није искључена мање или више ограничена примена и АБЦ оружја). Рат у коме се не би више употребљавала данашња борбена средства и наоружање, вероватно би имао сасвим другачији изглед, а од данашњих тактичких принципа тешко би што остало. Због тога сматрам да под „ратом у савременим условима“, бар за изврстан период, треба подразумевати рат у коме класично наоружање остаје основно средство, и поред могућности примене АБЦ оружја.

Према усвојеном оперативно-стратеском искуству о вођењу боја у савременим условима, у чланку „Одбрана у савременим условима“ дата је само једна варијанта тактичке одбране, што значи један могући метод, који би, по моме мишљењу, у савременим условима био кориснији од позиционог метода заснованог на искуствима из Другог светског рата. Према томе, оперативно-стратеске концепције, које су већ обрађене на савременим искуствима, не долазе у сукоб са поставкама које чланак третира, па зато сматрам да није ни било нужно њихово претходно разматрање. Исто тако, сматрам да успешно изведене операције код Стаљинграда, Курска и Ел Аламејна не могу доказати неприкосновеност позиционог метода одбране, на чему критика делом инсистира. Јер, не само да ове операције излазе из оквира тактике, већ и њихова основна карактеристика није била толико у правилности метода одбране колико у томе да је бранилац, баш у наведеним операцијама, остварио прекретницу у односу снага. Тако је, успевши да измени однос снага у своју корист, бранилац зауставио нападача и успео да пређе у противофанзиву. Сем тога, овде су постојали и извесни специфични услови који су утицали на ток борбених дејстава. Стаљинград карактеришу услови одбране у великом граду, који омогућавају жилаву и упорну одбрану, док су Немци северно и јужно и испред самог Стаљинграда релативно брзо пробијали низ одбранених појасева и избили на Волгу. Исто тако, не може се занемарити ни чињеница да су Руси у Курској операцији на време открили немачке припреме и сазнали датум почетка офанзиве, што им је омогућило да претходно добро дочекају и слома немачки напад на низу утврђених положаја по дубини, а затим да пређу у противофанзиву.

*

Констатација да је позициона одбрана „резултат извесних услова при којима је њена примена најцелисходнија“, је потпуно тачна. Не може се спорити да је она у прошлом рату, у извесним условима била целисходна и да ће то и сада бити ако за то постоје услови. Међутим, поставља се питање о њеној ефикасности у савременим условима, тј. у условима ватрене и ударне премоћи нападача (артиљериско, авијациско, а поготово атомско оружје и тенкови). Иако

су главне снаге позиционе одбране распарчане, оне су ипак сабијене на релативно малом простору који се може једновремено прекрити и држати под сталном уништавајућом ватром, чију снагу у извесној мери може само ублажити фортификациско уређење. Дакле, очигледно је да савремени услови (ватрена и ударна превој нападача) захтевају и измене у методу одбране. Зато, уколико се позициона одбрана сматра целисходном и у савременим условима, мислим да је неопходно да се то конкретније обради и кроз анализу савремених услова одбране. Јер, тврђење о „целисходности“ ове одбране „у извесним условима“ остаје само неодређена констатација.

Усвајајући позициону одбрану, један од критичара настоји да оправда и њене тактичке поступке и зато износи да свако „почесно ангажовање“ не треба сматрати као нецелисходно, поготово ако се обезбеди садејство првог и другог ешелона, и да то не би било „ангажовање које не води општем циљу“. За расветљавање овог питања мислим да би далеко корисније било дати анализу целог поступка браниоца у његовој зони дејства (на пример, код дивизије на простору од 6 км дубине и 10—12 км ширине) и испред нападача, који целу ову површину туче вишеструко надмоћном ватром. Покрети браниоца ради постављања у најпостродније услове за дејство, а затим припрема и извођење садејства, траже детаљнија и конкретнија образложења. Ако бисмо се и задовољили образложењем које базира на „општем циљу“, не може се спорити да општи циљ који се поставља одбрани свакако обавезује на повезаност у раду свих делова (од стратемских до најнижих тактичких оквира), али исто тако ни у ком случају не искључује ни почесна ангажовања. Јединство одбранбене акције у односу на постављени циљ указује на потребу усмеравања свих снага на то да се постигне циљ, док се у конкретном извођењу акције то може постићи са више или мање почесности и временске и просторне раздвојености у ангажовању појединих делова које веже исти „општи циљ“.

Неоспорно је, ако се ово питање разматра кроз „општи циљ“, да се тешко може доћи до прецизних одговора, како се то може при његовом конкретном разматрању. Чињеница је да позициона одбрана нормално дели снаге пешадиске дивизије по дубини на пет ешелона јачине 1—3 батаљона. Исто тако, постоји и извесна подељеност по фронту — у виду отпорних тачака и чворова одбране. Ако претпоставимо да постоји најпотпуније садејство и да је сваки командант успео да обједини употребу свог првог и другог ешелона у јединствену акцију, ипак се у оквиру дивизије не могу избећи четири степена у поступности ангажовања делова — ешелона дивизије. Тако ће командир чете временски и просторно моћи да обједини дејство својих делова, али ће команданти батаљона морати накнадно ангажовати своје друге ешелоне, повезујући њихово дејство (уз обезбеђење садејства) са дејством првих ешелона, које су командири чета већ употребили за постизање одређених задатака. Команданти пукова и командант дивизије ће на исти начин ангажовати своје друге ешелоне и остварити садејство са првим ешелonom. Поред неједновремене

употребе основних снага дивизије, питање је колико ће савремени услови дозволити и њихово просторно садејство када се има у виду да позициона одбрана захтева да се сви ешелони привлаче и ангажују за одбрану главног положаја. Овде не треба занемарити ни чињеницу да су други ешелони, уколико се њихово ангажовање врши из веће дубине, утолико слабији од већ ангажованих снага, чак и под условима да у току чекања у рововима нису имали веће губитке. Тако, на пример, командант дивизије може употребити највише три батаљона и тенковску резерву, док би осталих шест батаљона морало бити раније ангажовано. Као што се види, и поред јединствености циља и акције и солидног садејства, у борбеном поретку позиционе одбране не може се избећи почесно ангажовање снага.

*

На први поглед заиста изгледа да су снаге у „пасивном“ делу борбеног поретка недовољне за задржавање и исцрпљивање нападача и да 3—4 батаљона на фронту од 12—15 км више личе „на неку врсту претстраже“.

Према начелима позиционе одбране, бранилац иставља главни отпор нападачу на главном положају дивизијске зоне одбране, а то чине снаге које се распоређују у прва три рова испред нападача, чија је јачина нормално 4 батаљона. Ако ове снаге упоредимо са „пасивним“ делом одбране, коме се пребацује да је слаб и недовољан да спречи јуриш нападача, видећемо да се они по снази мало разликују. Поред тога, за разлику од позиционог метода, „пасивни“ део одбране би се нормално ојачавао самоходним оруђима и тенковима, који би, поред солидног запречавања, требало да омогуће и континуелно и еластично вођење борбе по дубини (од једне линије на другу) у циљу наношења губитака и растројавања напада противника.

Нападачева ватра у савременим условима (укључујући и атомска средства), нарочито у артиљериској припреми напада, захтева примену одговарајућих мера у циљу смањења губитака. Ради тога се неминовно намеће разређивање одбранбеног поретка, а то омогућава, па и условљава, извесно проширење браниоачевог фронта у односу на позициону одбрану. Ако изгубимо из вида задатак који се поставља „пасивном“ делу одбране, изгледаће нам да ово знатно слаби снагу одбране. Међутим, ако се разматрање врши кроз задатке који се постављају овим деловима (код једне и друге одбране), видећемо да ове снаге нису слабе како то можда изгледа на први поглед. У позиционој одбрани је задатак снага на главном положају да зауставе и сломене напад, при чему не смеју да напусте положај, док би снаге „пасивног“ дела одбране имале задатак да наносе губитке и леме нападача кроз борбу на низу узастопних линија по дубини, *избегавајући отсуђност коју захтева позициона одбрана*. Према томе, задатак „пасивног“ дела изискује мање снага од онога који поставља позициона одбрана. Но ипак, као што је у изложеној варијанти постављено, подела снага браниоца на „пасивни“ и „активни“ ешелон претставља једно од нај-

битнијих питања о којима би командант у одређеној ситуацији имао да одлучује. Зато су изнете норме начелно постављене, а конкретна ситуација и вештина команданта одредиле би их посебно за сваки случај. Најзад, састав снага „пасивног“ дела (пешадија ојачана тенковима или СА и ПТ средствима), уз солидно коришћење фортификациског уређења, омогућава живавост и еластичан метод одбране. Према томе, изнета констатација да „пасивни“ ешелон личи на неку врсту претстраже у овом случају није довољно убедљива.

*

При разматрању позиционе одбране критика истиче потребу за што већим утврђивањем, нарочито у вези са применом атомског оружја. Оправданост овога захтева не може нико оспорити, али он, свакако, није у складу са указивањем на фортификациску претераност варијанте одбране која се критикује. Критика сматра да обим предвиђених фортификациских радова није у сразмери са снагама које би их изводиле. Међутим, упоређивање ових радова са радовима у позиционој одбрани показује неодрживост овог закључка. Наиме, правилске одредбе о позиционој одбрани предвиђају да се на положајима у зони одбране дивизије нормално израђује 5—8 непрекидних ровова (на главном положају 3, на резервном положају 1—3 и на међуположају 1—2 рова) при траншејном систему или толико линија ровова при групном систему утврђивања. Поред тога, за повезивање фортификациских објеката и саобраћаја по дубини предвиђа се саобраћајница у укупној дужини од 50% израђених ровова. Ако ове саобраћајнице претворимо у ровове добићемо још 2,5—4 линије ровова, што са ранијим чини укупно 7,5—12 ровова. Не узимајући у обзир израду лажних ровова као и великог броја бункера, склоништа и других јачих објеката који се предвиђају у позиционом систему (за које је углавном потребна стручна радна снага и чија израда захтева много времена, материјала и људи), одмах се види да се ова констатација не заснива ни на каквој рачуници, јер варијанта одбране за коју се каже да је фортификациски претерана не би имала више од укупно 6—9 линија ровова (при дубини дивизијске зоне до 18 км, ако би линије биле на отстојању до 3 км, требало би 6, а на отстојању од 2 км — 9 линија). Поред тога, уколико би ситуација дозвољавала, задње линије ровова би се могле радити и у току првог периода одбране (разуме се, само извесно време), а нарочито ноћу, јер удаљење од нападача то омогућава. Према постојећим нормама, пешадијски батаљон може да изради ровове за стрељачка одељења, основне заклоне за стрелце и за сва друга ватрена средства у току једног 10-часовног радног дана. Ово показује да израда основних фортификациских радова браниоца (укопавање) не изискује дуже времена и веће снаге, већ да то тражи израда потпуног позиционог система (непрекидне траншеје, саобраћајнице, бункери разних врста, специјална склоништа и друго). А пошто предложена варијанта одбране почива искључиво на групном фортификациском уређењу, које захтева само

основно укопавање (израду ровова — заклона за људе и борбена средства) и запречавање, то се види да ови захтеви нису претерано представљени.

*

Критика истиче да се предложена варијанта одбране углавном заснива на покрету, али не и на маневру, под којим се подразумева довођење јединица у повољну ситуацију за удар, укључујући евентуално и само извршење удара. Слажући се са овим објашњењем у погледу појма маневра, настојаћу да баш са те основе образложим могућност примене маневра у методу одбране који се критикује. Као што смо раније видели, „пасивни“ део одбране располагао би снагама од 3—4 батаљона, око једног дивизиона СА и евентуално нешто тенкова (нарочито ако је земљиште тенкопролазно) и нормалним ојачањима. Сва ова средства би била распоређена на отпорним тачкама предњих линија, за непосредно дејство по нападачу. Међутим, у позиционој одбрани, у борби за главну линију, по нападачу могу једновремено дејствовати, у најбољем случају, само 4 батаљона са главног положаја и њихова ојачања, док се батаљони са међуположаја и резервног положаја могу ангажовати накнадно. Дакле, пешадиска ватрена средства, која могу једновремено отворати ватру на нападача у борби за главни положај код позиционе одбране и код првих линија „пасивног“ дела одбране у предложеној варијанти, сличне су јачине. Дејство осталих снага пешадије у позиционој одбрани нормално ће се испољити у две одвојене фазе — најпре применом пуковских, а затим дивизијских других ешелона. Ово почесно ангажовање снага у позиционој одбрани нормално се не може избећи, па било да се оне користе за противудар или за даље настављање одбране. Међутим, у предложеној варијанти одбране сва би ова средства била сасређена у руци команданта дивизије, који, према ситуацији, може целокупну ватру осталих 5—6 батаљона употребити јединствено и једновремено на један или други начин. Али, не ради се овде само о ефекту ватреног учинка, већ још више о томе да се до момента употребе сва ова средства повуку дубље и на тај начин сачувају од надмоћне ватре нападача. Насупрот томе, у позиционој одбрани се сви ешелони браниоца од почетка до завршетка боја налазе под непрекидним дејством организоване и надмоћне ватре нападача, која не само што им наноси велике губитке, већ и утиче на њихов морал, а тиме смањује ефекат њиховог дејства и отежава примену осталих средстава браниоца.

У датој варијанти одбране, употреба артиљерије није разматрана, али, с обзиром на изложени метод и улогу „активног“ ешелона, сматрам да би њена употреба морала бити централизована, док се њен учинак и дејство свакако не би разликовали од оног у позиционој одбрани.

Што се тиче оцене да би цео маневар у предложеној варијанти одбране почивао искључиво на покрету, сматрам, а и упоређивање са

позиционом одбраном показује да ватра, као важан елеменат одбранбеног маневра, ни овде није запостављена. Поред тога, овај метод одбране ослободио би и други елеменат маневра — покрет у целој одбранбеној зони — што је неоспорно велико преимућство у односу на позициону одбрану. Покрет би овде омогућио слободу, замах и еластичност, тако да би и остали елементи маневра добили у снази. На другој страни, поставља се питање да ли у позиционој одбрани постоји могућност за веће прегруписавање, извођење озбиљније концентрације снага и уопште извођење маневра јачим снагама. Тако исто је питање да ли постоји могућност за извођење и оних покрета које позициона одбрана поставља као принцип, тј. да ли се све тактичке резерве могу довести у положај да се туку за главну линију одбране — главни положај — а да се и не говори о могућности извођења неког маневра који би браниоца довео у услове за противудар или неку активност на крило или бок нападача. Као што се види, савремени услови (велика ватрена надмоћност и иницијатива у рукама нападача) и позициони карактер данашње одбране онемогућавају браниоцу да, с обзиром на ситуацију, изведе и неки други маневар ван онога што је условљено почетним распоредом. Поред тога, ако се маневар гледа кроз једновремено и целовито деловање свих елемената, мора се бити начисто с тим да је баш покрет онај елеменат који одговарајућим снагама омогућава прву — основну организацију маневра, а затим сваку његову измену и допуну у оквиру извођења боја као целине. Истина, артиљерија може и без покрета да врши маневар, али само зависно од границе корисног домета и других услова (осматрање, обезбеђење и др.). Но, артиљерија је само део борбеног поретка. Све ово указује да и у одбрани покрет треба озбиљније третирати и увидети да би без њега позициона одбрана изгубила еластичност и могућност озбиљнијег маневра.

Моћ удара расте пропорционално сасрећености снага које га изводе, што и критика подвлачи. За његово успешно извођење бранилац мора створити потребне услове, тј. претходно развући и пореметити нападну организацију и довољно исцрпсти противника, а своје основне снаге довести у најповољнији положај за противудар. Ако је цео борбени поредак сабијен у уске позиционе оквири, поставља се питање какве су могућности за ово. Раздробљеност снага и услови који онемогућавају извођење било каквог покрета у току боја одузимају браниоцу могућност озбиљног противудара против савременог нападача. Међутим, предложена варијанта одбране омогућава да се, у првом реду, основне снаге браниоца извуку у већу дубину, где ће бити сачуване од губитака, а затим да се одморне употребе за извршење противудара. Ако за ово не буду створени и остали услови, те противудар не буде целисходан, бранилац ће, неоспорно, морати наставити чисту одбрану, прилагођавајући се ситуацији и захтевима вишег командовања.

Намећући једну посебну ситуацију критика поставља да би било немогуће обезбедити садејство између „пасивног“ и „активног“ ешелона када се они налазе на међусобном отстојању до 18 км (један дан

марша). Изгледа да инерција позиционог метода не дозвољава могућност да се други ешелон ангажује и на неки други начин, а не само за борбу за главну линију одбране (за прва три рова). Мислим, да се није морала наметнути ова ситуација када метод одбране на који се критика односи недвосмислено поставља захтев за већом дубином и то не ради маршевања „активног“ ешелона и његове употребе на првим линијама, већ ради омогућења исцрпљивања нападача „пасивним“ ешелonom на низу линија по дубини, и једновремено ради обезбеђења времена и простора за извођење маневра „активним“ ешелonom. Ово јасно указује на то да би се ово отстојање између „активног“ и „пасивног“ ешелона морало стално смањивати у току извођења одбране, и то не само ради метода одбране, који претпоставља исцрпљивање нападача на више или мање линија по дубини, већ и силом прилика — ако се ради о озбиљнијем нападу. Поред тога, очигледно је погрешно схватање да би се „активни“ ешелон морао постављати на крајњој граници дубине одбранбене зоне, јер се из ранијег излагања види да његово место зависи од низа околности, а у првом реду од оцене команданта. Бранилац је редовно у недоумици о правцу главног удара нападача, као и о могућем развоју ситуације, па би му ова дубина одбранбене зоне (до 18 км) и борба „пасивног“ ешелона дале потребно време и простор да свој „активни“ ешелон благовремено постави у најповољнији положај за противудар и да припреми садејство са осталим елементима борбеног поретка. Дакле, баш повећањем дубине постиже се значајна предност у погледу могућности маневра и еластичности извођења ове одбране.

Критика намеће и друге ситуације како би оспорила могућност успешне борбе „активног“ ешелона. Она овај ешелон шаље у сусретни бој са нападачем који се претходно лако пробио кроз „пасивни“ део одбране. Иако је ово могуће, оно се нормално не би смело догодити ономе ко би правилно изводио одбрану по методу који се критикује. Интересантно је напоменути да један од критичара наводи да је у својој ратној пракси извео једну одбрану по овом методу и то против нападача бројно два пута јачег. При томе је слаб морал нападача био једини разлог којим писац оправдава успех који је он том приликом постигао — потпуно разбијање нападача. Без обзира да ли је само овај разлог узрок успеха, сматрам да тај пример никако не може оправдати оцену коју је он дао овом методу одбране. Низ примера из задњег рата, а нарочито из борби у Италији (где су Немци били принуђени да се ослобађају позиционог шаблона) указују да се изложени метод одбране без солидне анализе не може правилно ценити.

Један од писаца даје и своју варијанту одбране у савременим условима, за коју каже да изискује измене у многим досада усвојеним поступцима. Но, и поред свега, изнета варијанта, по моме мишљењу, претставља у основи метод позиционе одбране са свима њеним основним карактеристикама. Истичу се неки моменти као нови, међутим, њих ни досадашња позициона одбрана не искључује, већ их напротив подразумева. Тако се предвиђа да бранилац у циљу обмане редовно повлачи снаге са главног положаја у дубину, задржавајући на њему

мање — осигуравајуће делове. Међутим, овај поступак је чешће примењиван у Првом светском рату да би нападач свој најјачи и најорганизованији део напада сручио у празно, али је такав поступак у последњем рату ређе успевао, јер се нападач обезбеђивао од изненађења (пре сваког озбиљнијег напада вршило се обавезно насилно извиђање одредима у којима су учествовали јачи делови пешадије, подржани тенковима и другим родовима). С обзиром на ово, позициона одбрана се ограничила на овај поступак само као на једну могућност, а поред тога, она и борбеном осигурању даје редовно задатак да обмане нападача о протезању предњег краја. Међутим, у овој се варијанти целокупна тактика и начин извођења одбране заснивају баш на овом моменту, коме је прилагођена и цела шема позиционе одбране, тј. уместо три, редовно би се уређивала четири положаја — што је условило повећање дубине дивизиске зоне одбране на 7—10 км и још веће распарчавање борбеног поретка. Поред тога, дају се извесне ситуације у којима се препоручује најпогоднији начин ангажовања појединих ешелона, или се прецизирају отстојања између појединих положаја (или ровова у оквиру положаја), чиме се, како ми изгледа, још у већој мери цементира позициони метод. Ново у овој варијанти се састоји у извесном нијансирању досадашње позиционе одбране, што, по моме мишљењу, не умањује њене недостатке, а са тиме се и писац слаже.